

REPORTAGE Een nieuwe gsm voor kerst betekent ook een oude gsm op het stort. Veel elektronisch afval dat wij produceren, wordt gedumpt in landen als Pakistan, waar kinderen ziek worden van de verwerking ervan.

Uw oude pc maakt kinderen ziek

RAWALPINDI | Als een vrachtwagen vol elektronisch afval het smalle steegje in de binnenstad van Rawalpindi binnenrijdt, springt Johnson (13) als eerste op de laadbak. Hij draagt de zware zakken een voor een via een steile trap naar een kelder, waar hij ze tussen bergen afgedankte computers en laptops zet. Daarna barst hij in een flinke hoestbui uit. De koude winter is net begonnen. Is hij verkouden? Johnson lacht schaapachtig. ‘Ik kuch het hele jaar door’, vertelt hij.

In de donkere kelders zonder ramen of luchtfilters werkt hij zeven dagen per week, en dat maakt hem ziek. In stoffige, vieze kamers demonteren verschillende kinderen computers, telefoons en laptops. Ze zitten op de koude grond, een mondkapje dragen ze niet. Ook niet als ze de plasticresten van de apparatuur verbranden. De giftige stoffen die daarbij vrijkomen, zoals kwik en andere zware metalen, veroorzaken astma en huidziekten.

Volgens Muhammad Asif Shafiq van de Eco Foundation werken in Pakistan duizenden kinderen in illegale ateliers en vuilnisbelten tussen het giftige elektronische afval. ‘Het tast hun longen en organen aan’, zegt hij. Bovendien horen de kinderen op school te zitten. Kinderarbeid is verboden. ‘Mijn vader is weggegaan’, legt Johnson uit. Zijn moeder verdient als schoonmaakster de kost, maar dat is niet genoeg om het onderwijs voor haar vier kinderen te betalen.

Goedkoop dumpen

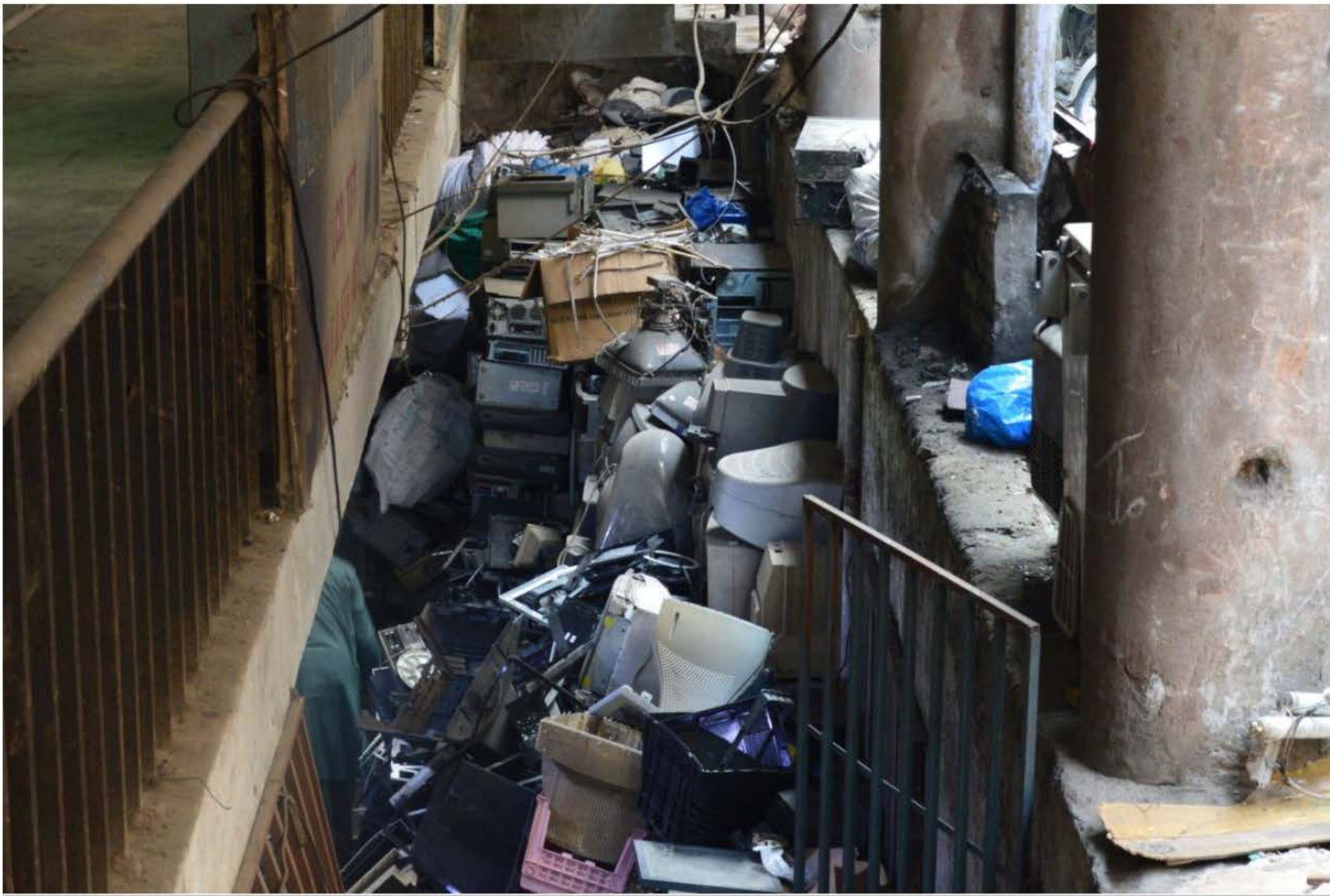
Shafiq van de Eco Foundation verwijt het Westen en zijn land met de gezondheid van de kinderen te spelen. ‘We zijn nu tien minuten in deze kelder. Voel jij je longen en huid niet verschrikkelijk kriebelen?’

Elektronisch afval wordt een steeds groter probleem. Uit een recent rapport van de milieu-afdeling van de Verenigde Naties, Unep, blijkt dat we jaarlijks 50 miljoen ton elektronisch afval produceren. Milieuvriendelijk demonteren kost geld. Het is goedkoper om het in landen als Pakistan te dumpen. Maar het storten van deze *e-waste* is illegaal. Volgens de Conventie van Bazil, die door bijna alle staten is ondertekend, mag geen westers land zijn elektronisch afval in ontwikkelingslanden lozen, omdat daar nauwelijks goede milieuwetgeving bestaat en er amper recyclage is.

Toch wordt 90 procent van ons elektronisch afval illegaal verhandeld en gedumpt in Afrika en Azië. ‘Op de containers vol e-waste die in de haven van Karachi aankomen, staat dat het om tweedehandsgoederen gaat. In ruil voor steekpenningen knijpt de douane een oogje dicht’, aldus Shafiq.

Pakistan zou geld kunnen verdienen aan recyclage van e-waste, maar het land beschikt niet over de nodige expertise

Stort van de wereld

De niet-buikbare componenten van elektronisch afval worden vaak gewoon verbrand. © ww

De buurlanden China en India controleren onder druk van internationale milieuorganisaties strenger de import. In Pakistan blijft milieuwetgeving uit, waardoor het land steeds meer uitgroeit tot de dumpplek van de wereld. Ruim 20 procent van het elektronisch afval komt hier terecht.

In het hele land demonteren kinderen de westerse afdankertjes. Van het bruikbare materiaal worden tweedehandscomputers en telefoons gemaakt. Slechts 20 procent van het elektronische afval is bruikbaar. 80 procent belandt op de vuilnisbelten of wordt in brand gestoken. Giftige stoffen komen in het grondwater terecht en veroorzaken ziekten als kanker.

Toch zou Pakistan geld kunnen verdienen aan het recyclen van elektronisch afval uit het Westen. Oude telefoons, computers en printers bevatten waardevolle grondstoffen als koper, nikkel en goud. Het land beschikt niet over de expertise voor een milieuvriendelijke demontage. Westerse bedrijven zien wel een markt in Pakistan, maar zijn pas bereid te investeren als de overheid met milieuwetgeving komt. Directeur-generaal Asif Shuja Khan van het Pakistaanse Milieuagentschap erkent dat de e-waste grote problemen voor de gezondheid van mensen en dieren in zijn land veroorzaakt. Milieubescherming is geen onderwerp in Pakistan. Bijna niemand bekommert zich er om.

Geen euro per dag

Ondertussen werken de kinderen in de vieze kelder. Wat vinden ze ervan dat ze tussen de afgedankte telefoons en computers van hun leeftijdgenoten uit het Westen dit ongezonde werk doen? Ze halen hun schouders op. ‘Ik help mijn moeder’, zegt Johnson. Hoeveel verdient hij? ‘Nog geen euro per dag.’

In het midden van het gesprek komt plotseling de werkgever van de kinderen binnen. In zijn gevolg een groepje stevige mannen. Hij blaft ons toe wat we hier zonder zijn toestemming doen. Hij beweert dat de kinderen hem na schooltijd helpen.

Kinderorganisaties als Unicef hebben Pakistan verzocht niet alleen betere veiligheidsregels tijdens de verwerking van elektronisch afval op te stellen, maar die ook na te leven. Kinderarbeid is verboden. Als consumenten in het Westen bewuster zouden omgaan met oude elektronische apparatuur, zou dat ook kunnen helpen.